

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

ANALITIKA
Centar za društvena istraživanja

Osvrt

Osvrt
2/2018

SABINA SARAJLIJA

**Krivično djelo
zloupotrebe položaja
ili ovlasti: Ključni
problemi iz perspektive
njegovog procesuiranja
u Bosni i Hercegovini**

Krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti

Ključni problemi iz perspektive njegovog
procesuiranja u Bosni i Hercegovini

Sabina Sarajlija

Sarajevo, 2018. godina

Naslov:

Krivično djelo zloupotrebe položaja i ovlasti: Ključni problemi iz perspektive njegovog procesuiranja u BiH

Autorica:

Sabina Sarajlija

Izdavač:

Analitika – Centar za društvena istraživanja

Godina: 2018.

© Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana.

Adresa izdavača:

Josipa Vancaša 23, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

info@analitika.ba

www.analitika.ba

Lektura:

Amela Šehović

Korektura:

Mirela Rožajac-Zulčić

Dizajn publikacije:

Branka Ilić

DTP:

Jasmin Leventa

Ova publikacija objavljena je u okviru projekta “Integritet kroz pravdu: neovisni monitoring civilnog društva i procjena pravosudnog odgovora na korupciju”, koji zajednički implementiraju Centar za društvena istraživanja Analitika i Balkanska istraživačka regionalna mreža (BIRN).

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije i Fonda otvoreno društvo BiH. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za društvena istraživanja Analitika i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije niti stavove Fonda otvoreno društvo BiH.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

1.	UVOD	6
2.	HISTORIJSKI RAZVOJ	7
3.	AKTUELNA ZAKONSKA RJEŠENJA U BOSNI I HERCEGOVINI	9
4.	UPOREDNO PRAVO	14
5.	SPECIFIČNOSTI U OTKRIVANJU, ISTRAŽIVANJU I DOKAZIVANJU KRIVIČNOG DJELA ZLOUPOTREBE POLOŽAJA ILI OVLASTI	17
6.	ANALIZA SUDSKE PRAKSE U BOSNI I HERCEGOVINI U PREDMETIMA ZLOUPOTREBE POLOŽAJA ILI OVLASTI	20
7.	RAZLOZI NEUSPJEHA U PROCESUIRANJU OVOG KRIVIČNOG DJELA	26
8.	ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I OKVIRNE PREPORUKE	28
9.	BIBLIOGRAFIJA	31
	O AUTORICI	34

1.

Uvod

Zloupotreba položaja u općem smislu predstavlja vršenje službe protivno zakonu ili protivno ciljevima i interesima određene službe. Međutim, nije svaka zloupotreba službene dužnosti krivično djelo. Da bi se radilo o krivičnom djelu, potrebno je, pored ostalih obilježja djela, utvrditi i da je izvršilac postupao s umišljajem.

Predmet ove analize su teorijski i praktični aspekti krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti. U grupi krivičnih djela protiv službene dužnosti najveći broj prijava se odnosi upravo na ovo krivično djelo.¹ Radi se o jednoj od najznačajnijih aktuelnih tema materijalnog krivičnog prava kod nas i u regiji. Više važnih sudskih postupaka vođenih posljednjih godina, koji su bili i jesu u žiži interesa javnosti, za svoj predmet imaju djela upravo s tom pravnom kvalifikacijom. Postoje kritike da se ova norma izuzetno ekstenzivno primjenjuje, da je neprecizno određena, da se za njom poseže kad nema druge opcije, da su činjenični opisi optužnica i presuda nedovoljno jasni i preopširni, da je potreban oprez i suzdržanost kod primjene ove odredbe, pa čak i da je normiranje ovog djela prevaziđeno.

Ova analiza nudi prikaz historijskog razvoja navedenog krivičnog djela, obilježja djela, zakonodavne i praktične specifičnosti i probleme u njegovom otkrivanju i dokazivanju, te daje osvrt na sudsku praksu u ovoj oblasti u Bosni i Hercegovini (BiH). Uporednopravna rješenja koja su uzeta za komparaciju su zemlje regije – Srbija i Hrvatska. Analiza je izvršena na osnovu komparacije zakonskih rješenja, analize sudskih odluka i svakodnevnih, praktičnih iskustava tužilaca. Analiza obuhvata i ideje u stručnoj zajednici o izmjeni odredaba o ovom krivičnom djelu i razloge kojim se su rukovodila neka uporedna zakonodavstva da ovo krivično djelo razdvoje u dva, a prema kriteriju da li konkretno krivično djelo čini službena ili odgovorna osoba.

---

¹ Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, Informacija o stanju kriminaliteta i primjeni Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u 2016. godini (Sarajevo: Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, 2017), str. 17.

2.

Historijski razvoj

U krivičnopravnom smislu, krivična djela protiv službene dužnosti predstavljaju “različite oblike i vidove zloupotrebe službenog položaja i javnih ovlaštenja u vršenju službene dužnosti od strane službenih ili odgovornih osoba kao nositelja tih ovlaštenja”². Krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti spada u grupu krivičnih djela protiv službene dužnosti.

Kao prekretnica za inkriminaciju koruptivnih radnji u Evropi navodi se francuski Građanski zakonik donesen 1810. godine, u vrijeme Napoleona, koji je predviđao kažnjavanje korupcije u javnoj upravi, obuhvatajući djela koja su počinjena u vezi sa vršenjem službene dužnosti. Razvojem moderne državne uprave, različiti oblici zloupotrebe službenog položaja inkriminirani su kao krivična djela kojima se narušava povjerenje javnosti u nezavisnost rada državnih službi³.

Sistem profesionalne državne uprave razvija se tek u 19. vijeku. U ovakvom sistemu izražena je namjera da selekcija i napredovanje u službi budu zasnovani na sposobnosti, stručnosti i nepristrasnosti, a da javne službe djeluju prema objektivnim pravilima i pod hijerarhijskim nadzorom. U ovakvoj profesionalnoj državnoj upravi službenici rade za tačno određenu plaću i nisu dozvoljena odstupanja od pravila u cilju stjecanja lične koristi. Podmičivanje, zloupotreba javnih ovlasti ili nepotizam počinju se smatrati štetnim za državu i društvo i zabranjuju se.⁴ Kako su oblici države postajali razvijeniji, te kako je država preuzimala sve više funkcija i jačala svoj državni aparat, utoliko je bila izrazitija pojava nezakonitog vršenja službene dužnosti od strane osoba koje su ovlaštene da te dužnosti vrše⁵.

Krivična djela protiv službene dužnosti, kroz savremenu historiju prava, činila su posebnu grupu krivičnih djela. To je slučaj i sa sistemom krivičnog prava u bivšoj SFRJ. Ovoj grupi krivičnih djela krajem 70-ih godina prošlog vijeka nije bilo dodijeljeno isto mjesto ni u sistematici pojedinih krivičnih zakona u pojedinim evropskim zemljama. Tako su, npr., neki krivični zakoni (Švicarske, SSSR-a i dr.) ova djela svrstavali u posebnu glavu, dok su ih drugi (Francuska, Mađarska,

---

² Darko Datzler, “Korupcija – sistemska ili individualna slabost”, *Kriminalističke teme* 5, br. 1–2 (2005), str. 249–261; Nermina Sačić, “Korupcija, sudstvo i mediji”, *Kriminalističke teme* 3, br. 3–4 (2003), str. 361–375.

³ Vesna Ratković i Ana Nikolić, “Suzbijanje korupcije sa aspekta međunarodnog prava”, str. 1.

⁴ Jovan Ćirić i sar. *Korupcija – problemi i prevazilaženje problema* (Beograd: Udruženje javnih tužilaca i zamjenika javnih tužilaca Srbije, 2010), str. 10.

⁵ Franjo Bačić i dr. *Komentar Krivičnog zakona SFRJ* (Beograd: Savremena administracija, 1978), str. 560–561.

Čehoslovačka i dr.) tretirali kao odjeljak ili sektor neke druge obuhvatnije grupe.⁶ Najveće razlike postojale su u pogledu obima i sadržine ove grupe krivičnih djela. Neka zakonodavstva su sadržavala inkriminacije koje su se odnosile samo na povredu funkcija u državnom aparatu, a druga su znatno proširila pojam službenih krivičnih djela, obuhvatajući povrede svih javnih službi.

Jedna od specifičnosti SFRJ bila je uvođenje i izgradnja samoupravljanja u ekonomskom sistemu zemlje. Vršenje javnih ovlasti nije bilo samo u rukama državnih organa, već su ih počeli vršiti organi samoupravnih organizacija i zajednica. To je zakonodavcu skrenulo pažnju na to da se u ovo krivično djelo:

“pored pojma službenog lica uvede i pojam odgovornog lica u radnoj i drugoj organizaciji ili organu društvenog samoupravljanja, koje takođe odgovara za krivična djela protiv službene dužnosti. Time ova krivična djela nisu upravljena samo protiv službene dužnosti nego i protiv dužnosti koje su pojedincima povjerene u pojedinim, od državnih organa odvojenim, društvenim i javnim službama odnosno službama koje vrše javna ovlašćenja.”⁷

Dok se pojam službene osobe sužavao jer je uži krug osoba koje se pod njega mogu podvesti, istovremeno se proširivao pojam odgovorne osobe. Pod pojmom odgovorne osobe tako se podrazumijevala svaka osoba u organizaciji udruženog rada ili drugoj društveno-pravnoj osobi kojoj je povjeren određeni krug poslova koji se odnose na izvršavanje zakona, propisa donesenih na osnovu zakona ili općeg samoupravnog akta, na upravljanje, rukovanje i raspolaganje društvenom imovinom, na rukovođenje proizvodnim ili nekim drugim privrednim procesom ili nadzor nad njima.⁸

Iz ovog kratkog pregleda, vidljivo je da je krivično djelo zloupotrebe položaja i ovlasti tradicionalno na ovim prostorima smatrano koruptivnim krivičnim djelom. Korupcija, dakle, obuhvata ne samo podmićivanje u užem smislu (primanje i davanje mita), već i širi krug kriminalnih djelatnosti u službi, koje uglavnom predstavljaju različite vrste zloupotrebe.⁹ Prema međunarodnim konvencijama,¹⁰ državama članicama je ostavljeno da kroz svoje nacionalno zakonodavstvo propišu kažnjiva ponašanja koja, pored klasičnog primanja mita, obuhvataju i druge postupke preduzete u javnoj ili privatnoj službi sa ciljem pribavljanja koristi sebi ili drugom, dok prouzrokovanje štete pojedinačno nije navedeno kao nužan dio dispozicije krivičnog djela kao posljedica.

---

⁶ Ibid., str. 561.

⁷ Ibid., str. 564.

⁸ Ibid., str. 565.

⁹ Miroslav Đorđević i Đorđe Đorđević, *Krivično pravo* (Beograd: Projuris, 2005), str. 223.

¹⁰ Konvencija protiv korupcije UN-a (Merida konvencija); Krivičnopravna konvencija o korupciji Vijeća Evrope; Građanskopravna konvencija o korupciji.

3.

Aktuelna zakonska rješenja u Bosni i Hercegovini

Krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti u Bosni i Hercegovini, prema Jedinstvenoj listi koruptivnih krivičnih djela Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine, na svim nivoima sudovanja spada u koruptivna krivična djela ako je izvršenjem krivičnog djela pribavljena korist. Navedena lista služi kao orijentir kako bi statistički podaci o ovoj vrsti krivičnih djela bili jednoobrazni za sva tužilaštva u BiH.

Postoje značajne razlike u normiranju krivičnog djela na državnom i entitetskom nivou, a koje se ogledaju u sistematizaciji krivičnog djela u posebnom dijelu, radnji izvršenja i propisanim kaznama. Najznačajnija razlika ogleda se u tome što Krivični zakonik Republike Srpske odnedavno propisuje kao odvojena krivična djela zloupotrebu položaja odgovornog lica¹¹, koje je smješteno u grupi krivičnih djela protiv privrede, i zloupotrebu službenog položaja ili ovlaštenja¹², koje se nalazi u grupi krivičnih djela protiv službene dužnosti. Međutim, osim u razlici u samom nazivu krivičnog djela, Krivični zakonik RS-a i dalje u odredbi krivičnog djela Zloupotreba službenog položaja inkriminira postupanje službenih i odgovornih osoba, po uzoru na ostale krivične zakone, te posebno propisuje odgovornost strane službene ili odgovorne osobe u stranoj pravnoj osobi koja ima predstavništvo u RS-u i ako je krivično djelo učinjeno pri vršenju javnih nabavki ili na štetu sredstava budžeta RS-a, javnih fondova ili drugih javnih sredstava. Nadalje, kriterij za utvrđivanje funkcionalne nadležnosti u procesuiranju ogleda se u tome što različiti krivični zakoni propisuju odgovornost počinitelaca zaposlenih u institucijama na različitim nivoima vlasti. Tako prema KZBiH počinitelac može biti samo službena ili odgovorna osoba u institucijama Bosne i Hercegovine, prema KZFBiH počinioci su službene ili odgovorne osobe u Federaciji Bosne i Hercegovine, prema KZBDBiH počinioci su službene ili odgovorne osobe u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, dok KZRS-a ne propisuje na kojem nivou vlasti se državni službenici ili odgovorne osobe mogu pojaviti kao počinioci ovog krivičnog djela. Ipak, u RS-u je Zakonom o suzbijanju korupcije, organizovanog i najtežih oblika privrednog kriminala propisana nadležnost Posebnog odjeljenja tužilaštva za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti, u slučaju kada je počinitelac

---

¹¹ “Krivični zakon Republike Srpske”, *Službeni glasnik Republike Srpske* 64/17, čl. 249.

¹² *Ibid.*, čl. 315.

krivičnog djela službena ili odgovorna osoba izabrana ili imenovana od Narodne skupštine Republike Srpske, Vlade Republike Srpske i njenih ministarstava ili Visokog sudskog i tužilačkog vijeća. Iz navedenog proizlazi da je u nadležnosti okružnih tužilaštava u RS-u samo gonjenje počilaca sa nižih nivoa vlasti, za razliku od Federacije BiH, gdje su kantonalna tužilaštva isključivo nadležna za otkrivanje i progon svih počilaca koji se pojavljuju kao službene i odgovorne osobe na federalnom, kantonalnom i općinskom nivou vlasti.

KZBiH i KZFBiH sadrže i stav u kojem je izričito propisano da će pribavljena korist biti oduzeta. Svi zakoni razlikuju koristoljubivu od nekoristoljubive zloupotrebe, što ima utjecaja na visinu propisane kazne. Naime, za osnovni oblik djela, gdje je posljedica alternativno određena u vidu nanošenja štete i povrede prava drugog – propisana je najniža kazna, dok je za koristoljubivu zloupotrebu u svim krivičnim zakonima propisana strožija kazna. Za osnovni oblik krivičnog djela propisane su iste kazne, dok za kvalificirani oblik, ako imovinska korist prelazi 50.000 KM, KZRS-a propisuje kaznu zatvora od 2 do 12 godina, a prema ostalim zakonima propisana je kazna zatvora u trajanju od najmanje 3 godine, što znači da se može izreći kazna do gornjeg maksimuma kazne – 20 godina. Iz navedenog proizlazi da su propisane kazne za kvalificirani oblik, na državnom i federalnom nivou, te u Brčkom strožije u odnosu na kazne propisane u KZRS-a.

U teoriji postoje prigovori na način kako je ova krivičnopravna odredba formulirana, te se ističe da je ovakvim normiranjem sadržaja odredbe došlo do povrede načela zakonitosti. Takva odredba, prema tim kritikama, nije u skladu sa načelom određenosti (*nulla poena sine lege certa*), koje nalaže da krivičnopravne norme u što višem stepenu budu određene i precizne, ali ni načelom zabrane stvaranja prava putem analogije (*nulla poena sine lege stricta*).¹³ Stoga je važno podsjetiti na bitna obilježja krivičnog djela, i to: svojstvo počinioca, radnja izvršenja, umišljaj i posljedica, pa u nastavku slijedi njihova kraća elaboracija.

Kod ovog krivičnog djela potrebno je utvrditi svojstvo počinioca – službena ili odgovorna osoba, jer se radi o krivičnom djelu koje mogu počinuti samo osobe s određenim svojstvom (*delicta propria*). Pritom nije nužno da je riječ o rukovodećim poslovima, već je dovoljno da se u okviru konkretnog položaja ili ovlasti obavljaju određene samostalne radne funkcije na temelju kojih ta osoba ima pravo neposrednog odlučivanja. Radi se o krivičnom djelu blanketnog karaktera s obzirom na to da zakonom nisu propisane granice ovlasti koje mogu biti predmet zloupotrebe, jer nije precizirano kada će i pod kojim uvjetima počilac iskoristiti svoj položaj ili ovlasti, prekoračiti ih ili propustiti obaviti konkretnu dužnost. Granice ovlasti mogu biti definirane statutom društva, pravilnikom o radu, odlukom, ugovorom o radu, menadžerskim ugovorom ili drugim zakonskim ili

---

¹³ Hilmo Vučinić i Redžib Begić, "Krivična djela korupcije – krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti", objavljeno dana 28. 12. 2016. godine u časopisu *BH Pravo i Biltenu sudske prakse Suda BiH*, br. 6 (2016), str. 29.

podzakonskim aktom. U postupku se mora utvrditi sadržina i granice tih ovlasti kako bi se moglo utvrditi da li ih je službena ili odgovorna osoba zloupotrijebila i da li su usmjerene na nedopuštene ciljeve, a ne na one koje se ostvaruju u okviru službe.

Radnja učinjenja predmetnog krivičnog djela propisana je alternativno. Može se učiniti na tri različita načina, i to: iskorištavanjem službenog položaja ili ovlasti, prekoračenjem granica službene ovlasti ili nevršenjem službene dužnosti. Kada se govori o iskorištavanju položaja, počinitelj ostaje u granicama ovlasti funkcije i koristi svoje diskrecione ovlasti, a kod prekoračenja prelazi granice ovlasti i radi nešto što ne spada u njegove ovlasti (uzurpacija tuđe nadležnosti). Nevršenje dužnosti je delikt nečinjenja onoga što je počiniocu bila dužnost. S obzirom na to da je za krivično djelo potrebno utvrditi da je osoba obavila službenu radnju samovlasno, suprotno interesima službe, u praksi se dilema o tome da li može odgovarati osoba koja je počinila radnju koja je u nadležnosti podređene osobe rješavala na način da je takva mogućnost prihvaćena. Potrebno je da se radi o osobi koja je na takvom položaju ili ima ovlasti donositi odluke koje mogu imati za posljedicu pribavljanje koristi sebi ili drugom. Međutim, službena osoba može učiniti ovo krivično djelo i kada preduzme neku djelatnost koja nema karakter službene radnje ako je učinjena korištenjem službenog položaja ili ovlasti.¹⁴ Mora se dokazati uzročno-posljedična veza između radnje izvršenja i posljedice.

Vezano za *subjektivna obilježja* krivičnog djela, potrebno je utvrditi postojanje direktnog ili eventualnog umišljaja, što znači da umišljaj postoji čak i u situacijama kada počinitelj nije siguran da li postupa u granicama svojih ovlasti, pa preduzme radnju, kao i kada je svjestan da usljed njegovog propusta može doći do pribavljanja koristi ili nanošenja štete, ali svojim postupcima stavi do znanja da na tu posljedicu pristaje. Pri njegovom izvršenju službena osoba zloupotrebljava svoj službeni položaj ili ovlast, koristi službu da bi izvršila krivično djelo i ta je zloupotreba “često praćena i koristoljubivim ili drugim namjerama učinioca djela”¹⁵. Namjera osumnjičenog da pribavi korist drugoj osobi mora biti utvrđena prema tačno određenoj ili odredivoj osobi. Nije potrebno dokazivati posebne motive počinioca jer je koristoljublje osnovni motiv ovog krivičnog djela, nego svijest i volju počinioca.¹⁶ Motivi ne mogu biti otežavajuća okolnost jer je osnovni motiv – koristoljublje – obilježje djela. Kod kvalificiranih oblika, kada pribavljena korist više puta prelazi novčani iznos minimuma za primjenu navedene odredbe, nema jedinstvenog stava o tome da li se takva činjenica može smatrati otežavajućom okolnosti.

Posljedice ovog krivičnog djela ogledaju se u pribavljanju koristi sebi ili drugom, nanošenju štete drugom ili težoj povredi prava drugog. Korist može

---

¹⁴ Bačić i dr., str. 570.

¹⁵ Ibid., str. 565. i 566.

¹⁶ Ibid.

biti imovinska i neimovinska, i uglavnom se ogleda u primanju raznih dobara ili usluga materijalne vrijednosti, koje počinilac ostvaruje zloupotrebom položaja ili ovlasti, a koje objektivno znače povećanje njegove imovine ili sprečavanje njenog umanjenja do kojeg bi moralo inače doći. Najčešće se radi o novčanim primanjima, te primanjima u naturi, besplatnim uslugama, oprostaju duga, obavljanju besplatnih radova u korist počinioca i dr.¹⁷

Ako je riječ o posljedici koja se ogleda u nanošenju štete drugom, onda se imovinska šteta mora procjenjivati objektivno, a ne prema tome kako je ocjenjuje osoba oštećena krivičnim djelom. Kada šteta nije materijalne prirode, nije moguće formulirati opće pravilo koje bi važilo u svakom slučaju, nego je to stvar ocjene suda. U tom slučaju se karakter i intenzitet štete moraju procjenjivati u objektivno-subjektivnom smislu, odnosno kako s obzirom na značaj dobra koje je povrijeđeno, tako i s obzirom na značaj koji je šteta imala za povrijeđenog.¹⁸

Postoje različita shvatanja po pitanju *kad se ovo krivično djelo smatra dovršenim*. Preovladava teorija po kojoj se smatra da je krivično djelo izvršeno u pokušaju ako je preduzeta radnja izvršenja, ali je izostala posljedica (pribavljena korist, nastupila šteta ili teže povrijeđena prava drugog).¹⁹ U slučajevima gdje nije nastupila posljedica, treba imati na umu opću odredbu o pokušaju, koja propisuje kažnjivost za počinioca koji s umišljajem započne činjenje krivičnog djela, ali ga ne dovrši – ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna, a za pokušaj drugog krivičnog djela – kad zakon izričito propisuje kažnjavanje i za pokušaj. Dakle, iako u samoj inkriminaciji krivičnog djela zloupotrebe nije propisano kažnjavanje za pokušaj, pokušaj će biti kažnjiv zbog propisane visine kazne za ovo krivično djelo. Kod odlučivanja o tome radi li se o kažnjivom pokušaju, potrebno je uzeti u obzir da je obilježje krivičnog djela pribavljanje koristi, koja ne mora nužno biti imovinska, kao ni šteta.

Vezano za *odnos ovog krivičnog djela sa drugim*, postoje dva stanovišta. Prema prvoj grupi autora (Bačić i dr.), stjecaj ovog sa drugim krivičnim djelima je moguć. Tako je moguć stjecaj krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti i krivičnog djela primanja dara ili drugih oblika koristi ukoliko je službena ili odgovorna osoba primila dar ili drugu vrstu koristi, a nakon toga obavila radnju koju nije smjela obaviti ili nije obavila radnju koju je morala obaviti, a kojom je nastupila neka od alternativno propisanih posljedica. Druga grupa autora, čije mišljenje preovladava, zastupa stajalište da je ovdje stjecaj prividan po osnovu specijaliteta.²⁰ To znači da u slučaju da su ostvarena obilježja nekog drugog krivičnog djela iz grupe krivičnih djela protiv službene dužnosti, postojalo bi samo to krivično djelo (u prethodnom primjeru – primanje dara ili drugih oblika koristi).

---

¹⁷ Ibid., str. 572.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Zvonimir Tomić, *Krivično pravo*, II dio (Sarajevo: Pravni fakultet, 2007), str. 386.

²⁰ Vučinić i Begić, "Krivična djela korupcije", str. 29.

Riječ je o krivičnom djelu koje u sebi često nosi imovinski element jer je motiv izvršenja krivičnog djela u većini slučajeva pribavljanje koristi sebi ili drugom. No, u praksi je dilema u pogledu toga da li iznos koristi koji je pribavljen krivičnim djelom predstavlja osnov za utvrđivanje postojanja beznačajnog djela riješena na način da imovinski elementi u ovom kontekstu nisu dominantni; ovim krivičnim djelom štiti se službena dužnost kao pravno dobro, zbog čega se ovakvi predmeti ne bi trebali završavati obustavom istrage ili oslobađajućim presudama uz obrazloženje da se radi o beznačajnom djelu, a zbog malog iznosa pribavljene koristi.²¹

Međutim, potrebno je voditi računa o tome da svako prekoračenje ovlasti ne mora značiti da se radi o krivičnom djelu u slučaju da je preduzeto sa legalnim ciljem.²² Ovdje je od naročitog značaja uloga tužioca, koji treba po sadržaju radnji objektivno procijeniti, na temelju prikupljenih dokaza, da li one imaju obilježja krivičnog djela ili eventualno disciplinskog prekršaja zbog povrede radne dužnosti. Krivična odgovornost ne isključuje disciplinsku ako ista radnja predstavlja i povredu radne dužnosti. No, u slučaju da iste radnje u sebi sadrže elemente prekršaja, treba voditi računa o tome da se procesuiranjem u prekršajnom postupku ne dođe u procesnu situaciju da se radi o presuđenoj stvari, što bi moglo, pod određenim uvjetima, predstavljati prepreku za krivični progon.

---

²¹ Sud BiH, Presuda br. S1 2 K 00270211 Kž, 16. 11. 2011.

²² Vučinić i Begić, "Krivična djela korupcije".

4.

Uporedno pravo

Krivično djelo zloupotrebe službenog položaja ili ovlasti propisano je svim krivičnim zakonima u BiH, kao i u krivičnim zakonima zemalja našeg susjedstva i šire (Hrvatska, Srbija, Slovenija, Makedonija, Crna Gora, Italija, Njemačka, Austrija, Mađarska i druge zemlje). Cilj propisivanja ovog društveno opasnog djela kao krivičnog djela i njegovo postepeno usklađivanje sa razvojem kriminaliteta u ovoj grupi službeničkih krivičnih djela predstavlja kontinuirano “obezbeđenje efikasnog vršenja državnih i društvenih poslova uz potpuno poštovanje zakonitosti, ali i pošten i savestan odnos prema građanima u cilju očuvanja njihovog poverenja u organe vlasti, ali i celokupni pravni poredak.”²³

Za potrebe ove analize izvršena je uporedba zakonskog određenja krivičnog djela sa normama koje propisuje ovo krivično djelo u Hrvatskoj i Srbiji. Upoređivanjem zakonskih odredaba može se doći do zaključka da je osnovni oblik krivičnog djela u zemljama regije po opisu u svim ovim zakonima sličan, s tim što postoje razlike u odnosu na Srbiju u propisanoj kazni. Do izmjena i dopuna Krivičnog zakonika Republike Srbije (KZRS) od 2012. godine,²⁴ u Republici Srbiji vodile su se rasprave pravno-teoretske i praktične prirode, kroz koje je ukazano na suštinske probleme u vezi s propisanim zakonskim elementima i bićem tog krivičnog djela. Posebno se problematizirala primjena ovog krivičnog djela na privatna preduzeća, pri čemu se naročito ukazivalo na nepostojanje zakonske definicije pojma “službeni položaj”²⁵. Navodilo se da se radi o “rezervnom” biću krivičnog djela protiv službene dužnosti, koje treba koristiti samo onda ako se nisu stekla obilježja nekog drugog krivičnog djela.²⁶ Izmjenama i dopunama KZRS od 24. 12. 2012. godine razdvojeno je krivično djelo zloupotrebe službenog

---

²³ Slavica Dinić, “Novine u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije – krivično delo zloupotreba službenog položaja i krivično delo zloupotreba položaja odgovornog lica”, *Pravo – teorija i praksa*, br. 01–03 (2014), str. 56.

²⁴ “Krivični zakonik Republike Srbije”, *Službeni glasnik Republike Srbije* 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16.

²⁵ Slavo Lakić, *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383 Krivičnog zakona Federacije BiH* (Sarajevo: Federalno tužilaštvo, 2013), str. 3.

²⁶ Zoran Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika* (Beograd: Službeni glasnik, 2009).

položaja od krivičnog djela zloupotrebe položaja odgovorne osobe²⁷. Na taj su način, umjesto jednog, propisana dva krivična djela, što je, u osnovi, prihvatljivo. Naime, sa jedne strane, zloupotreba službenog položaja je ponašanje koje je usmjereno protiv službene dužnosti, kao grupnog objekta krivičnopravne zaštite posebne glave, dok, sa druge strane, zloupotreba položaja odgovorne osobe pripada posebnoj grupi krivičnih djela, koja kao objekt zaštite ima privredni sistem. Dispozicija krivičnog djela odgovara našoj, s tim što u BiH nisu razdvojeni pojmovi službene i odgovorne osobe u dva krivična djela, nego se radi o jednom krivičnom djelu koje mogu počiniti i odgovorna i službena osoba. Propisivanjem krivičnog djela zloupotrebe položaja od odgovorne osobe prvi put je napravljena distinkcija između službene i odgovorne osobe, čija je odgovornost samostalno predviđena. To znači da nije došlo do dekriminalizacije zloupotrebe položaja odgovorne osobe nego do sužavanja kriminalne zone, što se ogleda u činjenici da se za postojanje krivičnog djela ne zahtijeva pribavljanje bilo kakve, nego samo *protivpravne* imovinske koristi, kao i u propisivanju nižih kazni za ovo krivično djelo.²⁸

Međutim, navedena inkriminacija je u srbijanskoj stručnoj javnosti i dalje sporna. Ističu se prigovori da nije precizno određena te da time obuhvata veoma širok dijapazon ponašanja, svojevrsnu “all inclusive” inkriminaciju tužilaca²⁹, što, prema nekim autorima, predstavlja povredu načela zakonitosti i vodi arbitrarnosti, a time i ugrožavanju principa pravne države.³⁰ Postoje prijedlozi za izmjenu zakona u vezi s krivičnim djelom zloupotreba položaja odgovorne osobe kako bi se primjena ovog krivičnog djela ograničila samo na one slučajeve kada je to zaista nužno, odnosno samo ukoliko kriminalna zona nijednog drugog krivičnog djela ne može zaštititi privredni sistem³¹. Neki autori ipak smatraju da su novine u Krivičnom zakoniku korak načinjen u pozitivnom smjeru, jer su omogućile ujednačavanje srbijanskog krivičnog zakonodavstva sa općeprihvaćenim evropskim krivičnim inkriminacijama i izručenje srbijanskih državljana od strane

²⁷ U Rezoluciji Evropskog parlamenta od 29. 3. 2012. godine o procesu evropskih integracija Srbije, bila je izražena ozbiljna zabrinutost zbog člana 359. KZ-a (krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti), u kontekstu čega se zahtijevao prestanak podnošenja optužnica za zloupotrebu službenog položaja u privatnim preduzećima s većinskim privatnim vlasništvom i obustava na ovaj način pokrenutih krivičnih postupaka.

²⁸ Nataša Delić, *Nova rešenja u posebnom delu Krivičnog zakonika Srbije* (Beograd: Pravni fakultet, 2014).

²⁹ Miša Majić, “Zloupotreba položaja – od nedovoljno precizne do ‘all inclusive’ inkriminacije”, *Blog sudije Majića*, 21. 8. 2014. <http://misamajic.com/2014/08/21/> (stranica posjećena 9. 8. 2017).

³⁰ Dinić, “Novine u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije.”

³¹ Zakon o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika – Predlog: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/predlozi_zakona/2769-16%20-Lat..pdf (stranica posjećena 10. 9. 2017).

zemalja članica Evropske unije, što, kada se radilo o optužbi za krivično djelo zloupotrebe službenog položaja, nije bilo moguće³².

Slična je situacija i u Hrvatskoj. U vrijeme primjene Kaznenog zakona od 1997. godine predmetno krivično djelo bilo je predmet pravno-teoretskih i praktičnih kritika i osporavanja. Kritike su se odnosile na povredu načela *nulum crimen sine lege certa* i na neprilagođenost norme novom privrednom sistemu Hrvatske, koji je utemeljen na privatnom vlasništvu, u kome posebnu ulogu imaju trgovačka društva.³³ Kazneni zakon koji je stupio na snagu 1. 1. 2013. godine³⁴, propisao je u grupi djela protiv službene dužnosti, u članu 291, krivično djelo Zloupotreba položaja i ovlasti. Ovo krivično djelo sad postoji samo kao službeničko krivično djelo, a ukinuto je u odnosu na odgovorne osobe u ekonomskom poslovanju. Pored toga, ova odredba ne pravi razliku između koristoljubive i nekoristoljubive zloupotrebe. Osnovni oblik krivičnog djela načelno odgovara ekvivalentnim propisima u BiH, ali dio materijalnog bića krivičnog djela ne čini teža povreda prava drugog, kao što je to slučaj u krivičnom zakonodavstvu u BiH. Kvalificirani oblici ne određuju visinu pribavljene koristi, nego se navodi “znatna” imovinska korist ili da je prouzročena “znatna” šteta³⁵, te je propisana kazna zatvora za kvalificirani oblik krivičnog djela blaža od one predviđene zakonodavstvom u BiH, jer je posebni maksimum 12 godina. Također, u KZRH nije predviđeno oduzimanje pribavljene koristi od počinioca djela.

Dakle, ovo krivično djelo, prema rješenju u Hrvatskoj, može počinuti samo službena osoba. U grupi djela protiv privrede propisano je članom 246. i krivično djelo Zloupotreba povjerenja u gospodarskom poslovanju.³⁶ Za počinioce koji imaju status službenih osoba, njihovo protivpravno ponašanje svedeno je u okviru službeničke korupcije i stavljeno pod nadležnost USKOK-a, za razliku od zloupotreba položaja i ovlasti odgovornih osoba u državnim i privatnim poduzećima, koje se sankcioniraju po osnovu krivičnog djela “zloupotrebe povjerenja u gospodarskom poslovanju”.

---

³² Ibid., str. 62–63.

³³ Lakić, *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383 Krivičnog zakona Federacije BiH*, prema dr. sc. Petar Novoselac, “Zloupotreba položaja ili ovlasti kao gospodarsko djelo”, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 9, br. 1 (2002), str. 3–36.

³⁴ “Kazneni zakon”, *Narodne novine Republike Hrvatske* 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15.

³⁵ Kazneni odjel Vrhovnog suda Republike Hrvatske 27. 12. 2012. donio je pravno shvatanje da zakonsko obilježje *znatna imovinska korist*, odnosno, *znatna šteta* kod predmetnog krivičnog djela postoji kad vrijednost imovinske koristi, odnosno štete prelazi 60.000,00 kn.

³⁶ Davor Bedi, “Koruptivna kaznena djela u javnom i privatnom sektoru u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na područje Primorsko-goranske županije i studije slučaja”, *Policija i sigurnost* 24, br. 1 (2015), str. 69.

5.

Specifičnosti u otkrivanju, istraživanju i dokazivanju krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti

Suzbijanje svih oblika kriminaliteta, pa tako i krivičnih djela protiv službene dužnosti ovisi o nizu faktora, te je radi preventivnog djelovanja potrebno strateško, organizirano i plansko praćenje svih problema i pojava unutar društva, iz kojih mogu proisteci potencijalna krivična djela. Kada se već takva djela počine, uz pretpostavku da postoji mnogo prikrivenog kriminaliteta, njihovo otkrivanje primarno je zadatak ovlaštenih službenih osoba. Zbog svoje kompleksnosti, otkrivanje ovih krivičnih djela zahtijeva predan rad i potpunu analizu svih činjenica, te planski, sistematski koncipiran i organiziran pristup.

Prema podacima o radu tužilaštava, jedan od uzroka postojećeg stanja i značajnog broja neriješenih predmeta zloupotrebe položaja ili ovlasti je nedovoljan kvalitet izvještaja policijskih agencija o počinjenom krivičnom djelu. Naime, u većini takvih slučajeva tužiocima moraju ponovo prikupljati materijalne dokaze u konsultaciji sa vještacima ekonomske struke ili drugih odgovarajućih struka, ponovo saslušavati svjedoke s obzirom na to da izjave koje uzimaju ovlaštene službene osobe često ne daju dovoljno podataka za daljnje procesuiranje, što otežava i produžava rad na ovim predmetima³⁷.

U praksi je primijećeno da se kao najčešći način saznanja ovih krivičnih djela javljaju prijave oštećenih, organa zaduženih za upravljanje društvom i anonimne prijave. U manjem broju slučajeva su to izvještaji policijskih agencija, a nekad se predmeti formiraju na osnovu saznanja iz sredstava javnog informiranja ili saznanja proisteklih iz drugih predmeta. Najčešće su to prijave koje nisu potkrijepljene nikakvim dokazima, zbog čega istrage traju dugo ili se nerijetko okončavaju naredbom o neprovođenju ili obustavi istrage. Dokazi se često pribavljaju uz naredbu suda, te u praksi predstavlja problem i činjenica da ne postoje zakonski rokovi za izdavanje naredbe suda niti rokovi za postupanje po naredbi suda, što može biti posebno problem kod finansijskih istraga zbog opasnosti od otuđenja imovine. Pored toga, ne postoje adekvatni i efikasni

---

³⁷ Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine, Godišnji izvještaj za 2014. godinu (Sarajevo: Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine, 30. 4. 2015).

mehanizmi za osiguranje provođenja svih sudskih naredbi (a tužilačkih pogotovo) – npr. nisu propisane sankcije za nepostupanje banaka u rokovima navedenim u naredbi banci ili u slučaju dostavljanja nepotpunih i za svrhe vještačenja ponekad neupotrebljivih podataka, zbog čega se ponekad mora ponavljati cjelokupna procedura, što nesumnjivo utječe na dužinu trajanja postupka. Struktura države i konsekvantna brojnost organa i institucija od kojih bi bilo neophodno prikupljati podatke u cilju sveobuhvatnog utvrđivanja činjenica također ima negativne reperkusije na dužinu trajanja, ali i ciljeve istrage. Prešutni zavjet tajnosti, koji sklope službena/odgovorna lica sa saučesnicima, u čiju korist preduzimaju nezakonite radnje i zloupotrebljavaju položaj ili ovlasti, otežava otkrivanje ovih djela.

Specifičnost u procesuiranju ovih krivičnih djela ogleda se u visokim standardima dokazivanja subjektivnih elemenata krivičnog djela. Kršenje blanketnih propisa nužno je utvrditi i konkretizirati povredu kod oblika izvršenja – dakle ili prekoračenje ovlasti³⁸ ili nevršenje dužnosti. U činjeničnom opisu mora biti navedeno saglasno kojem zakonu ili propisu je optuženi bio dužan postupati,³⁹ te treba opisati da li se počinitelj kretao u granicama tzv. diskrecionih ovlasti ali protivno interesima službe i s kakvim ciljem. To znači da kod određenih oblika izvršenja krivičnog djela – iskorištavanjem položaja – nije neophodno navođenje blanketnog propisa jer se ovdje počinitelj kreće u granicama ovlasti. Potrebno je i utvrditi da li je samo kršenje blanketnog propisa po svom značaju i težini krivično djelo ili eventualno predstavlja disciplinski prestup ili prekršaj.

Za dokazivanje ovog krivičnog djela karakteristično je provođenje finansijskog vještačenja. Naime, tužioci su obavezni da vještake određuju sa liste sudskih vještaka. Na toj listi se nalaze i vještaci ekonomske struke, ali je njihovo znanje često nedovoljno specijalizirano za pojedine predmete, dok su usluge nekih stručnjaka teže dostupne zbog ograničenja u iznosima naknada za vještake. Događa se da vještaci odbijaju biti angažirani u pojedinim tužilaštvima iz razloga što im nisu isplaćeni dugovi iz prethodnih vještačenja u predmetima. Dešava se i da tužioci daju neprecizne naredbe za vještačenje i da postoji nerazumijevanje na relaciji tužilac – vještak po pitanju predmeta vještačenja. U takvim situacijama vještačenje može ne odgovoriti na ključna pitanja, te nalaz vještaka može biti manjkav, nekompletan, nepouzdan, nestručan, zbog čega se određuje novo vještačenje. To može biti i jedan od razloga zbog kojih su postupci često dugotrajni. Vještaci nisu uključeni u fazi prekrivičnog postupka, pa često dolazi do nepotrebnog prikupljanja obimne materijalne dokumentacije bez posebnog dokaznog značaja, jer često ni policija bez stručne pomoći ne može odrediti dokumentaciju koja bi kao relevantno dokazno sredstvo bila upotrijebljena u kasnijem postupku. Stoga je poželjno da se tužilac konsultira sa vještakom ili

---

³⁸ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 06 0 K 004496 16 Kž 2, 8. 6. 2016.

³⁹ Sud BiH, Presuda br. S1 2K 002702 10 K, 25. 1. 2011.

ekonomskim stručnjacima zaposlenim u tužilaštvu kako bi se u prijedlozima za izdavanje naredbi sudu za oduzimanje dokumentacije ili za izdavanje naredbe za pretres precizno navelo koja se dokumentacija traži kako se ne bi desilo da se oduzima kompletna dokumentacija o poslovanju nekog društva, što kasnije usložnjava pregled, proceduru otvaranja i pregleda predmeta i troši resurse organa gonjenja. Naravno, problem u ovom kontekstu predstavlja činjenica da su rijetka tužilaštva u BiH u kojima su zaposleni ekonomski eksperti. Pored toga, u praksi se pokazalo da pojedini vještaci nisu neovisni, da nisu dovoljno stručni, da su nesigurni na sudu kad dođu u poziciju da su podvrgnuti unakrsnom ispitivanju, da relativiziraju svoje zaključke, mijenjaju ih zbog pojavljivanja novih dokaza koje je odbrana činila nedostupnim tužiocu do te faze postupka. Zbog toga je za utvrđivanje istine na sudu presudna posvećenost, profesionalnost i stručnost tužioca, a ponekad ni sve to neće biti dovoljno za osuđujuću presudu zbog ranije navedenih okolnosti, na koje tužilac nije mogao utjecati u fazi istrage.

Tužioci su također primjećivali da je postojao problem i u komunikaciji s policijskim agencijama i kategoriziranju određenih događaja kao prekršaja ili krivičnog djela. Problem predstavljaju i pojedine odredbe Zakona o javnim nabavkama (čl. 11)⁴⁰, te zakona koji reguliraju rad poreskih organa, koje zbog nepreciznosti pravne norme i velikog broja izuzetaka od pravila otežavaju dokazivanje. Poseban problem je i interno premještanje ovlaštenih službenih osoba unutar njihovih organizacijskih jedinica, gdje je potrebno vrijeme da se stekne iskustvo kako bi se adekvatno osposobili za rad na ovoj vrsti predmeta⁴¹.

---

⁴⁰ Sud BiH, Presuda br. S 1 2 K 015827 14 K, 16. 12. 2014, gdje je optužnica podignuta zbog kršenja odredbe člana 11. Zakona o javnim nabavkama, s obzirom na to da ova odredba propisuje da se izuzetno provodi pregovarački postupak u slučajevima dokazive krajnje hitnosti, dok je vođenje otvorenog postupka pravilo. U konkretnom slučaju predmet je okončan donošenjem oslobađajuće presude jer je sud utvrdio da su postojali razlozi krajnje hitnosti kad je optuženi zaključio ugovor sa dobavljačem na iznos od 408.667,80 KM, kojim su nabavljeni PDA uređaji za borbu protiv bruceloze, uz obrazloženje da su postojali objektivni razlozi hitnosti – širenje bruceloze, te da je ispunjen jedan od osnovnih principa Zakona o javnim nabavkama – primjena najefikasnijeg načina korištenja javnih sredstava. Iz navedenog proizlazi da je odredba “dokaziva hitnost” zaživjela u sudskoj praksi na način da ostavlja prostor za tumačenja i primjenu principa *in dubio pro reo*.

⁴¹ Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine, Godišnji izvještaj za 2014. godinu.

6.

Analiza sudske prakse u Bosni i Hercegovini u predmetima zlopotrebe položaja ili ovlasti

Prema statističkim pokazateljima Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine,⁴² u Bosni i Hercegovini su sudovi u 2016. godini donijeli 93% osuđujućih presuda. Kod oslobađajućih presuda utvrđeno je da je u 88% predmeta razlog za donošenje oslobađajuće presude to što nije dokazano da je optuženi počinio krivično djelo za koje se optužuje, u 10% slučajeva to što djelo koje se optuženom stavlja na teret nije zakonom propisano kao krivično djelo, a u nešto više od 1% predmeta jer postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost.

U toj generalnoj statistici, tek manji broj čine optužnice za koruptivna krivična djela, što proizlazi iz činjenice da se od ukupno podignute 13.623 optužnice njih 70% odnosi na krivična djela protiv imovine, života i tijela i javnog saobraćaja, dok je doneseno 159 presuda koje se odnose na krivična djela korupcije, od kojih su 24 oslobađajuće. To ukazuje na visok procent osuđujućih presuda, ali i mali broj optužnica za zlopotrebu položaja.

U kontekstu posmatranog krivičnog djela, jedan od razloga za donošenje oslobađajućih presuda je taj što nije dokazano svojstvo službene ili odgovorne osobe, odnosno što nije ponuđen adekvatan opis svojstva počinioca. Drugi uočeni razlozi su: neprecizno navođenje radnje izvršenja, izostanak opisa subjektivnih obilježja krivičnog djela, izostanak blanketnih propisa, neprecizno određena posljedica krivičnog djela, te izostanak opisa pojedinih oblika zlopotrebe, odnosno uzročne veze između radnje i posljedice.⁴³

Utvrđivanje svojstva optuženog

Kao počinioci ovog krivičnog djela mogu se pojaviti ministri, premijeri ili predsjednici vlada, direktori privrednih društava, knjigovođe, direktori, zamjenici

---

⁴² Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Godišnji izvještaj za 2016. godinu (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 28. 4. 2017).

⁴³ Amila Ferhatović, "Zlopotreba položaja ili ovlaštenja u zakonodavstvu i praksi", *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu* LIX, (2016), str. 9–34. Vidjeti i Ljiljana Filipović, *Kvalitet optužnica i presuda u Bosni i Hercegovini kao faktor efikasnog procesuiranja krivičnih djela korupcije* (Sarajevo: Analitika, 2017).

direktora, stručni saradnici na različitim nivoima organizacijskih jedinica u izvršnoj, zakonodavnoj i pravosudnoj vlasti kojima je povjereno vršenje određenih javnih ovlasti.

Za dokazivanje ovog krivičnog djela nužno je stoga pouzdano utvrditi da li određena osoba ima *svojestvo službene ili odgovorne osobe*, iz razloga što pojam službene, odnosno odgovorne osobe ne određuje samo rukovodeći položaj djelatnika u pravnoj osobi, već i činjenicu da je tom djelatniku povjerena određena ovlast i dužnost. U suprotnom, neće biti ostvarena bitna obilježja krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti, već nekog drugog krivičnog djela. U praksi se svojestvo službene i odgovorne osobe dokazuje ugovorima o radu, odlukama generalnih direktora, uprave društva ili nadzornog odbora o postavljanju direktora ili pojedinih rukovodećih službenika, rješenjima o imenovanju i stupanju na dužnost, rješenjima o upisu u sudski registar, radnim knjižicama ili podacima iz PIO-a. U nedostatku materijalnih dokaza, nekada se tužioci oslanjaju na svjedoke koji imaju saznanja o faktičkom položaju ovih osoba *tempore criminis* i koji znaju ko je imao najveći stepen utjecaja na odluke koje su se donosile i koje su predmet optuženja.

Potrebno je, dakle, obratiti pažnju na to da li iz dokaza proizlazi da je optuženi imao svojestvo odgovorne osobe ili je faktički obavljao rukovodne poslove. U jednom predmetu⁴⁴ sud nije utvrdio da je Ugovor o radu autentičan dokaz, shodno nalazu grafologa, jer ga nije potpisao optuženi, te se nije mogao koristiti u dokazivanju položaja/ovlasti optuženog. Drugim riječima, ugovor o radu nije se mogao koristiti kao propis čije se kršenje stavlja na teret optuženom, jer je falsificiran. On se ne može koristiti kao propis čije se kršenje stavlja na teret optuženom jer je član Ugovora na koji se tužilac poziva takav da ne propisuje položaj optuženog, već govori općenito o obavezi radnika da savjesno i odgovorno obavljaju poslove na radnom mjestu. Dakle, nije dokazano šta su konkretno bile ovlasti optuženog – odnosno njegov službeni položaj, te samim tim ni zloupotreba tog položaja.

U drugom slučaju⁴⁵, gdje je optužen knjigovođa i ovlaštenu potpisnik naloga na teret računa privrednog društva XY, u kojem je optužena bila zaposlena, te joj se na teret stavljalno da je iskoristila službenu ovlast tako što je raspolagala računom i sukcesivno podizala gotovinske isplate na ime troškova, sud je utvrdio da službene ovlasti moraju biti precizirane internim aktom preduzeća. U tom smislu, ukoliko u ugovoru o radu nije navedeno o kojim službenim ovlastima se radi, bilo je nužno da to bude opisano u bilo kojem internom aktu istog preduzeća, što tužilaštvo u konkretnom slučaju nije dokazalo. Sama činjenica da je optužena navedena kao potpisnik naloga u banci nije dovoljna da bi potkrijepila tvrdnju da se radi o službenoj ovlasti optužene. Međutim, ova presuda je ukinuta uz obrazloženje da postoji sumnja u pravilnost zaključka prvostepenog suda da

---

⁴⁴ Općinski sud u Sarajevu, Presuda br. 65 0 K 172454 11 K, 22. 4. 2013.

⁴⁵ Kantonalni sud u Sarajevu, Presuda br. 09 0 K 013953 11 K, 18. 7. 2012.

nema dokaza da je optužena imala svojstvo odgovorne osobe, s obzirom na značaj okolnosti da je optužena imala svojstvo ovlaštenog potpisnika naloga na teret oštećenog privrednog društva.⁴⁶ Da za krivično djelo može odgovarati i osoba za koju iz ugovora o radu ne proizlazi svojstvo odgovorne osobe, ali je iz utvrđenih činjenica proizašlo da su joj određeni poslovi bili povjereni, potvrđuje i praksa sudova u Hrvatskoj.⁴⁷

Zapažanja iz optužnica

Nedostaci u činjeničnom opisu optužnice često se navode kao razlog za donošenje oslobađajućih presuda. Uočeni nedostaci u činjeničnom opisu optužnice, prema obrazloženjima nekih od dostupnih sudskih odluka, ogledaju se u tome što činjenični opis ne sadrži sve potrebne odlučne činjenice. Naime, nije dovoljno navesti materijalni propis, već je potrebno, pored njegove konkretizacije, navesti sadržajno u čemu bi se ogledala određena povreda. U jednom od takvih primjera⁴⁸ nisu navedeni konkretni ugovori po broju i datumu, što predstavlja ozbiljne nedostatke, zbog čega takav činjenični opis nije mogao biti polazna osnova za rješavanje činjeničnih i pravnih pitanja. Istovremeno, činjenični opis ne treba sadržavati samo naznake osnovnog oblika krivičnog djela jer to presudu čini nerazumljivom⁴⁹.

Neki su predmeti okončani oslobađajućom presudom jer je utvrđeno da se uopće ne radi o krivičnom djelu nego o radnom sporu zbog toga što činjenični opis optužnice ne sadrži činjenice i okolnosti koje bi se mogle supsumirati pod neki od tri oblika izvršenja krivičnog djela. Naime, iznesene su samo činjenice i okolnosti da je optuženi sukcesivno prisvajao akontacije, te se zbog toga nije moglo ispitati kojom je radnjom počinjeno krivično djelo.⁵⁰

Manjkavosti činjeničnog opisa ogledaju se i u tome da on ne sadrži navođenje koja je posljedica krivičnog djela i ko je oštećeni, jer nije navedeno kome je radnjama optuženih pribavljena korist, te o kakvoj koristi (imovinskoj ili neimovinskoj) je riječ, odnosno čija su prava time povrijeđena. U jednom takvom slučaju tužilaštvo nije naznačilo kome je pribavljena korist, već je samo u pravnom opisu krivičnog djela iz optužnice navedeno da je optužena takvom radnjom pribavila drugom korist, odnosno povrijedila prava drugih. Takvo nešto ne može se pretpostavljati, već se mora utvrditi. Paušalno navođenje da bi sporno rješenje (koje je donijela optužena) uvjetovalo prestanak prava vlasništva uspostavljenog

---

⁴⁶ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 09 0 K 013953 13 Kž, 5. 6. 2013.

⁴⁷ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Presuda br. I Kž-603/09-5, 24. 11. 2010.

⁴⁸ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 070 K 005748 12 Kž, 12. 7. 2012.

⁴⁹ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 070-0-Kž-000564, 15. 1. 2009.

⁵⁰ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. KT 438/05, 22. 8. 2006.

ugovorima (koji nisu precizirani) ne može biti posljedica u smislu navedenog krivičnog djela.⁵¹

Još jedan uočeni nedostatak činjeničnog opisa je taj što se ne navodi protivpravnost radnje optuženog s obzirom na moguće radnje predmetnog krivičnog djela. U jednom takvom primjeru činjenice i okolnosti vezane za umišljaj optuženog, koji je bitan element ovog krivičnog djela, tužilac niti ne navodi, nego uvodi elemente drugog krivičnog djela, i to nesavjesnog rada u službi, te ne precizira šta je konkretno optuženi u vezi s tim bio dužan učiniti, a šta nije učinio. Stoga se u presudi zaključuje da zbog neodređenog činjeničnog opisa ovog dijela optužnice, te svoje propuste u optužnici tužilac ne može sanirati žalbom.⁵²

I pored okolnosti da se radi o blanketnom krivičnom djelu, iz činjeničnog opisa u pojedinim slučajevima proizlazi da nije precizirano koja je blanketna norma povrijeđena i u čemu se povreda sastoji. Drugim riječima, u takvim slučajevima činjenični opis radnji izvršenja je nejasan i neodređen ("iskoristili svoje službene položaje, tako što su prekoračili granice svojih službenih ovlasti i nisu obavljali svoje službene dužnosti u navedenom društvu"), jer ni jednu od tri propisane alternative kao radnje izvršenja činjenični opis optužnice nije slijedio. Tako se iz činjeničnog opisa ne zna koja se radnja izvršenja optuženim stavlja na teret, u čemu se ona ogleda, kao i koja je blanketna norma odnosno propis povrijeđen.⁵³ No, u pojedinim je slučajevima sporno i samo razumijevanje blanketnog propisa. Tako je u jednoj od presuda sud zauzeo stanovište da se stav Federalnog ministarstva finansija ne može smatrati blanketnim propisom.⁵⁴

U drugom primjeru tužilac nije dokazao postojanje prekoračenja ovlasti od strane optuženog pa onda nema mjesta ni žalbenoj tvrdnji da je izreka prvostepene presude protivrječna njenom obrazloženju, odnosno da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312, stav 1, tačka k), ZKPFBiH. Naime, razlozi žalbom tužioca nisu osporeni, te se onda ni sud nije mogao po službenoj dužnosti upustiti u ispitivanje pravilnosti takvih razloga, s obzirom na zakonska ograničenja propisana odredbom člana 321. ZKPFBiH.⁵⁵

U obrazloženju jedne od odluka navodi se da su u konkretnom slučaju radnje optužene za koje je osporenom presudom oglašena krivom ostale nedovoljno određene, pa se izreka pobijane presude pokazuje nerazumljivom, što predstavlja bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz člana 312, stav 1, tačka k), ZKPFBiH.⁵⁶

---

⁵¹ Kantonalni sud u Sarajevu, Presuda br. 65 0 K 229954 12 K, 14. 6. 2013.

⁵² Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 09 0 K 001552 12 Kž, 26. 2. 2014.

⁵³ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 09 0 K 004723 14 Kž 2, 26. 11. 2015.

⁵⁴ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 080 K 000148 Kž, 24. 2. 2012.

⁵⁵ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 09 0 K 006560 15 Kž 2, 17. 9. 2015.

⁵⁶ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 07 0 K 005678 12 Kž, 16. 4. 2014.

Zapažanja iz presuda

Analizirani slučajevi u kojima su donesene pravosnažne osuđujuće presude ukazuju na to da su se naši sudovi uglavnom bavili srednje i manje kompleksnim predmetima, te da u procesuiranim predmetima postoji veći broj presuda donesenih na osnovu sporazuma o priznanju krivnje, nakon čega su izricane mjere upozorenja ili kraće kazne zatvora. Takve presude uglavnom su lišene valjanog obrazloženja i nisu pogodne za pouzdanu stručnu analizu.

U predmetima okončanim osuđujućim presudama zauzeta su sljedeća bitna stanovišta: da se svojstvo odgovorne osobe utvrđuje prema faktičkim okolnostima i da odgovorna osoba ne mora nužno biti upisana u sudski registar kao odgovorna osoba, npr. direktor pravne osobe⁵⁷; da sama nanesena šteta, bez obzira na njen iznos, može predstavljati samo obilježje osnovnog oblika krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti iz člana 383, stav 1, KZFBiH⁵⁸; prilikom utvrđivanja krivnje za predmetno kazneno djelo krivim mogu biti oglašene odgovorne osobe bez obzira na to da li rade u firmi koja je u potpunom privatnom vlasništvu ili je njihov radni odnos vezan za firmu koja je u vlasništvu države ili je, pak, njen vlasnički kapital mješovit.⁵⁹ U jednoj od odluka zauzet je stav da je bitno ono što je u pogledu obavljanja dužnosti optuženog bilo normirano u odgovarajućim zakonskim propisima, a ne kako je prakticirano da se te dužnosti obavljaju.⁶⁰

Ovo djelo kao poticatelj (podstrekač) može izvršiti i osoba koja nema svojstvo odgovorne osobe u pravnoj osobi. Naime, kod poticanja je bitno utvrditi da određena osoba drugu osobu (kod koje još uvijek nije stvorena odluka) potiče na počinjenje određenog kaznenog djela, gdje sam način počinjenja može biti različit, te da je poticanje učinjeno s umišljajem, što, između ostalog, pretpostavlja i svijest poticatelja da poticani ima svojstvo odgovorne osobe.⁶¹

Sama činjenica da je službena ili odgovorna osoba prekršila određeni propis ne podrazumijeva i to da su na taj način ostvarena bitna obilježja krivičnog djela koje je u pitanju. Tako je u jednom slučaju, npr., potvrđena oslobađajuća presuda prvostepenog suda, koji je dao jasne i određene razloge za svoj stav da navedenim radnjama optuženog nije pribavljena imovinska korist za drugog. Iz obrazloženja pobijane presude nedvojbeno proizlazi da je prvostepeni sud našao da kod optuženog nije bilo namjere, tj. umišljaja da drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, već da se radilo o poslovnom odnosu između

---

⁵⁷ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 03 0 K 004928 12 Kžk, 7. 11. 2013.

⁵⁸ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 08 0 K 001693 13 Kž, 21. 11. 2013.

⁵⁹ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 09 0 K 000511 10 Kž, 4. 12. 2013.

⁶⁰ Vrhovni sud FBiH, Presuda br. 070-0-Kž-06-000225, 14. 9. 2006.

⁶¹ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 09 0 K 000511 10 Kž, 4. 12. 2013.

navedenih preduzeća u koji su obje strane stupile sa namjerom da za sebe (tj. svoja preduzeća) ostvare izvjesnu dobit, koji zaključak prihvata i sud.⁶²

U jednoj od presuda navodi se da iz činjeničnog dijela izreke pobijane presude proizlazi da drugostepeni sud prihvata da je optuženi iskorištavanjem svog službenog položaja prekoračio granice svoje službene ovlasti, što jedno drugo isključuje. Naime, iskorištavanje službenog položaja podrazumijeva postupanje u okviru svoje službene ovlasti koje je protivno interesima službe, dok prekoračenje ovlasti podrazumijeva postupanje izvan njegove službene ovlasti.⁶³

---

⁶² Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 04 0 K 001280 12 Kž, 17. 10. 2013.

⁶³ Vrhovni sud FBiH, Rješenje br. 68 0 K 013017 14 Kžž, 17. 7. 2014.

7.

Razlozi neuspjeha u procesuiranju ovog krivičnog djela

Važno je istaknuti da su predmeti protiv visokopozicioniranih počinitelja uglavnom završeni oslobađajućim presudama. Činjenica je da su istrage u tim predmetima nerijetko vodili iskusni tužioc i na najvišim nivoima sudovanja, te da su optužnice prošle sudsku kontrolu i bile potvrđene. Cijeneći inkriminacije koje su se optuženim u tim predmetima stavljale na teret, te na kraju obrazloženja sudskih odluka, koja se kreću od ključnog razloga – nedostatak dokaza o subjektivnim elementima krivičnog djela, nedostaci u činjeničnom opisu optužnice, primjena načela *in dubio pro reo* i drugo – sve ukazuje na to da uzroke oslobađajućih presuda protiv visokopozicioniranih počinitelja koruptivnih krivičnih djela treba tražiti u više pravaca. Neki od njih se odnose i na tužioce, koji su pravili propuste kod prikupljanja dokaza i njihove prezentacije na glavnom pretresu. Jedan od razloga je manjak entuzijazma nosilaca pravosudnih funkcija, opterećenost normom i statistikom kod ocjene rada, zatim neznanje – nedostatak specifičnih znanja iz odgovarajućih oblasti i nedostatak samopouzdanja da se uhvate ukoštac s kompleksnim predmetima. Sudije, sa svoje strane, u nastojanju da po svaku cijenu izdejsvuju da im presuda ne bude ukinuta, ako svoju osuđujuću odluku izlože preispitivanju viših instanci po žalbama branilaca, nerijetko se stavljaju u ulogu dodatnih branilaca, ne zadržavajući neutralnu poziciju i postavljajući pitanja u sudnici kojima nastoje osigurati jaču argumentaciju za oslobađajuću presudu.

Nadalje, najčešće se za ovo krivično djelo terete počinioci koji nisu ranije osuđivani, koji uživaju određeni ugled u društvu i koji su izuzetno dobrog imovinskog stanja, te koji mogu finansirati čitave pravne timove. Neki od tih timova po potrebi koriste sve procesne mogućnosti sa ciljem odugovlačenja postupka i pokušavaju utjecati na sudske odluke kroz medijske napade usmjerene na diskreditaciju tužilaca ili policije, čime se kroz medije stvara pritisak interesnih grupa u kojima se preudicira ishod postupka. Pojedini advokati pokušavaju autoritetom utjecati na sudije da ne tretiraju tužilaštvo i odbranu kao jednake strane u postupku, nego da jačaju procesnu poziciju odbrane nauštrb tužilaštva. Tako se nekad stječe utisak da sud više pazi da ne povrijedi neko od prava optuženih, dok su oštećeni, sa druge strane, zbog proteka vremena od izvršenja krivičnog djela sve nezadovoljniji teškoćama u ostvarivanju svojih prava u postupku i manje motivirani za svjedočenje. Primjetna je praksa da se u pojedinim ovakvim predmetima dozvoljava da unakrsna ispitivanja svjedoka i vještaka tužilaštva od strane odbrane traju znatno duže nego direktno ispitivanje,

te se optuženim omogućava da u toku svjedočenja svjedoka optužbe iznose svoje primjedbe, koje su zapravo njihov koncept odbrane i njihovo pristrasno viđenje predmeta, što u nastavku ispitivanja utječe na kvalitet iskaza svjedoka. U takvim složenim predmetima, poželjno je za utvrđivanje istine da predmete sude sudije sa više iskustva, koji neće podleći značaju predmeta i pritisku kroz javno mišljenje oblikovano u medijima, a koje može biti kako neobjektivno u korist optuženih tako i na njihovu štetu. Stoga bi bilo opravdano da predmete korupcije sude kantonalni i viši sudovi u vijećima, čime bi se koncentriralo rješavanje ovih kompleksnih predmeta u rukama najstručnijih nosilaca pravosudnih funkcija, kao što je to i predviđeno Zakonom o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u FBiH⁶⁴ i Zakonom o suzbijanju korupcije, organizovanog i teških oblika privrednog kriminala RS-a.⁶⁵

Navedeni pristup doprinio bi i ujednačavanju sudske prakse, pa se tako ne bi dešavalo da sudovi po prigovorima odbrane zbog istih proceduralnih situacija u istrazi donesu različite odluke. Tako se dešava da jedan sud ispravno zaključi da povreda određenog segmenta procedure osiguranja dokaza nije sama po sebi učinila dokaz nezakonitim, dok drugi sudija zaključi suprotno. Svakako je zabrinjavajuća pojava koja je u posljednje vrijeme postala praksa na nekim nižim sudovima da sudija pojedinac obrazloži svoju odluku principom *in dubio pro reo* a da pritom propusti dati valjanu ocjenu oprečnih dokaza ili ne pokuša izvođenjem nekog dokaza od strane suda razjasniti ključnu spornu činjenicu, iako to odgovarajuće odredbe zakona o krivičnim postupcima u BiH omogućuju. Boljim rezultatima u procesuiranju ovih krivičnih djela svakako ne doprinosi ni činjenica što i u ono malo predmeta gdje je optužnica podignuta i potvrđena, suđenja neopravdano dugo traju, te se u međuvremenu izgubi i interes javnosti za konkretni proces, mijenjaju se sudska vijeća, suđenja se vode iznova, a svjedoci izgube volju za svjedočenjem. Sve to utječe na percepciju javnosti, jer malo je pozitivnih priča iz sudskih klupa o osuđenim za zloupotrebu položaja a puno više onih predmeta koji su se poslije višegodišnje pravne trakavice završili oslobađajućim presudama.

Na kraju, visoki standardi naših sudova utjecali su na dodatni oprez tužilaca kod podizanja optužnica za ova krivična djela. To je svakako jedan od razloga zbog kojih se procentualno visok broj prijava okončava donošenjem naredbi o obustavi istrage ili naredbi da se istraga neće provoditi.

---

⁶⁴ “Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u FBiH”, *Službene novine FBiH* 59/14, član 25, stav 1, tačka d). Stupio na snagu 1. 8. 2014. godine, a trebao se početi primjenjivati od 1. 2. 2015. godine.

⁶⁵ “Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i teških oblika privrednog kriminala”, *Službeni glasnik Republike Srpske* 39/16, član 13, stav 1, tačka 29, stupio na snagu 1. 6. 2016. godine.

8.

Zaključna razmatranja i okvirne preporuke

Procesuiranje krivičnih djela protiv službene dužnosti treba biti prioritet u radu tužilaštava, a predmeti za koruptivna krivična djela trebaju se smatrati hitnim postupcima.⁶⁶

Kada je riječ o krivičnopravnim aspektima i pravnoj regulativi, može se zaključiti kako u Bosni i Hercegovini postoji adekvatan zakonski okvir vezan za procesuiranje koruptivnih krivičnih djela, koji je uglavnom usklađen sa međunarodnim konvencijama koje tretiraju borbu protiv korupcije. Zakonsko određenje krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti nije u potpunosti usklađeno na nivou države, ali u osnovi obuhvata rješenja slična onim u Srbiji i Hrvatskoj. S tim u vezi, sama zakonska odredba kojom je određeno biće krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti je uopćena, te optužni akt svakako mora sadržavati sve što je potrebno da se djelo pobliže odredi, uključujući blanketni propis koji propisuje granice ovlasti i, u određenim situacijama, propis koji je prekršen.

Postoje i osnovani prigovori da je krivično djelo zloupotrebe preširoko postavljeno i da se ono često i neopravdano koristi kao primarno a ne kao supsidijarno krivično djelo. Ipak, potpuno odustajanje od postojeće inkriminacije, bez njene zamjene nekom novom, uže postavljenom i s preciznijim zakonskim opisom u ovom bi trenutku predstavljalo radikalni potez zakonodavca, za koji nije izvjesno da ima realnu podlogu i opravdanje, jer nije izvjesno da se drugim inkriminacijama mogu obuhvatiti sva štetna i društveno opasna ponašanja u službi i privredi.

Isti ili slični problemi i u inkriminaciji i u praksi koji su uočeni u regiji postoje i u BiH. Zbog toga je kod tumačenja zakonske odredbe potrebno poći od teorije i pretpostavljene intencije zakonodavca, koji je propisao blanketno krivično djelo sa ciljem da ne ostanu nekažnjena sva ona nezakonita ponašanja koja se ne mogu podvesti pod obilježja drugih krivičnih djela protiv službene dužnosti ali pod tačno određenim uvjetima. Stoga nema razloga za dekriminaliziranje ovog krivičnog djela, nego za njegove izmjene u pravcu modernizacije norme i preciziranja radnje

---

⁶⁶ Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, "Zaključci XIII konferencije predsjednika sudova i glavnih tužilaca u Bosni i Hercegovini", Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 24. 5. 2017.

izvršenja a naročito pojma “iskorištavanje” položaja i subjektivnih obilježja djela kako bi se preširoka tumačenja svela na minimum.

To, sa druge strane, nameće pooštavanje kriterija i restriktivniju primjenu na način da se u svakom konkretnom slučaju pravilno primijeni zakon, odnosno da se pored objektivnog čina utvrdi da su ostvarene subjektivna obilježja krivičnog djela, posljedica i drugi alternativno postavljeni uvjeti propisani zakonom. Tvorci sudske prakse trebaju ovo krivično djelo koristiti samo onda kada se ozbiljno ispita da li su ostvarena obilježja nekog drugog krivičnog djela jer falsificiranje isprave, nevraćanje duga ili neizvršenje ugovorne obaveze, prevara, neosnovano dobijanje kredita i slično ne mogu se smatrati zloupotrebom.

Imperativ je i podizanje standarda stručnosti u policijskim agencijama, tužilaštvima, ali i sudovima u smislu prepoznavanja određenih elemenata ovog krivičnog djela kako bi ga praksa zaista usvojila kao supsidijarno i restriktivnije ga primjenjivala.

Uvođenje samostalnog krivičnog djela zloupotrebe položaja odgovorne osobe čini se idejom koju bi trebalo razvijati u pravcu inkriminiranja radnji odgovornih osoba u privatnim privrednim društvima koje se preduzimaju radi pribavljanja protivpravne imovinske koristi. U tom bi smislu trebalo inkriminirati umišljajno nanošenje štete tuđoj imovini ili imovinskim interesima zloupotrebom ovlasti ili odnosa povjerenja u privrednom poslovanju kako bi se sankcionirala ponašanja štetna za privredu, a ne i ona koja predstavljaju socijalno adekvatna ponašanja u oblasti privrede.

Kada je riječ o sudskoj praksi, ne postoje tačne evidencije i statistički podaci o broju izrečenih presuda za ovo krivično djelo jer se broj optužnica i presuda koji nadgleda VSTV vodi prema grupnom zaštitnom objektu – službenoj dužnosti. Neki stariji podaci govore da je broj oslobađajućih presuda 12,6% a osuđujućih 70,6%⁶⁷, dok Sud BiH zaključno sa 2016. godinom raspolaže podacima o izrečene 27 osuđujuće, 4 oslobađajuće i 4 odbijajuće presude.⁶⁸ Međutim, struktura procesuiranih predmeta i iznos oduzete imovinske koristi ukazuje na to da su osuđujuće presude donošene u manje kompleksnim predmetima, dok su one protiv visokopozicioniranih počinitelja uglavnom okončane donošenjem pravosnažnih oslobađajućih presuda. Tek bi dodatne analize, koje bi pokazale strukturu inkriminacije i poziciju osuđenih/oslobođenih u konkretnim slučajevima, mogle biti pouzdan pokazatelj uspješnosti pravosudnih organa u procesuiranju ovog krivičnog djela. Potreba za provođenjem takvih analiza evidentno postoji.

Imajući u vidu posebnu društvenu opasnost ovog krivičnog djela i statističke pokazatelje o vrsti i visini izrečenih kazni za ovo krivično djelo, potrebno je, uvažavajući sudsku nezavisnost i samostalnost, preispitati da li su kaznena politika i dužina trajanja postupka u funkciji ostvarivanja svrhe kažnjavanja.

⁶⁷ Ferhatović, “Zloupotreba položaja ili ovlaštenja u zakonodavstvu i praksi”.

⁶⁸ Vučinić i Begić, “Krivična djela korupcije”.

S tim u vezi, preporuka tužiocima je svakako da češće ulažu žalbe na odluke o krivičnopravnim sankcijama, jer u praksi nema primjera da je za ovo krivično djelo izrečena kazna blizu zakonskog maksimuma.

Kod vrednovanja rada nosilaca pravosudnih funkcija, sistem treba usavršavati na način da kvantitet njihovog rada nema preovladavajući utjecaj na konačnu ocjenu tužilaca. Sa ciljem motiviranja tužilaca da se uhvate ukoštac s kompleksnijim predmetima, svakako bi bilo nužno da se da primat kvalitativnim a smanji značaj kvantitativnih kriterija u vrednovanju njihovog rada.

Prijava podnesena od poznate osobe ne smije biti primarni način za otkrivanje krivičnog djela nego agencije za provođenje zakona moraju operativnim radom dolaziti do saznanja o osnovima sumnje za postojanje krivičnog djela. To znači da one moraju imati informatore na mjestima podložnim zloupotrebi položaja, te blagovremenim informiranjem tužioca, ukoliko su za to ispunjeni zakonski uvjeti, preduzeti posebne istražne radnje kako bi se ova krivična djela pouzdano dokazala. Također je potrebno korištenje drugih kriminalističkih i forenzičkih metoda radi otkrivanja krivičnih djela. Uz podizanje profesionalizma i kvalitetan izbor kadrova u policiji, te jačanje povjerenja između tužilaštava i agencija za provođenje zakona, policijski službenici kao profesionalci bili bi u stanju identificirati krivična djela i počinioc.

S obzirom na to da dostignuti stepen procesuiranja ovog krivičnog djela nije u srazmjeri sa opravdanim društvenim zahtjevima za uspješniju borbu protiv ovakvih oblika kriminala, potrebno je ustrajati na implementaciji antikorupcijskih zakona i specijalizaciji sudija i tužilaca za procesuiranje ovih krivičnih djela.

Izražena je i potreba za unapređenjem kvaliteta vještaka i vještačenja u ovoj oblasti. To bi se moglo postići, npr., osnivanjem specijalizirane ustanove za finansijska vještačenja ili osiguravanjem odgovarajućih stručnih kadrova u tužilaštvima, koji bi pomogli tužiocima u praćenju novih tehnika i načina lažnog finansijskog izvještavanja, te koji bi mogli prepoznati određene scenarije i poslovne događaje koji stvaraju plodno tlo za zloupotrebu položaja.

Na koncu, valja istaći da pravni stavovi viših instanci doneseni u sudskim postupcima trebaju biti upućujući u radu tužilaštva i suda, ali treba imati na umu da je svaki slučaj po nečemu jedinstven. Pravosudni organi ne trebaju biti obeshrabreni nekim stavovima suda, jer i oni evoluiraju i mijenjaju se u zavisnosti od jačine argumentacije stranaka u postupku i umijeća sudije da svoju odluku kojom će se suprotstaviti nekom ranijem stavu adekvatno obrazloži.

9.

Bibliografija

1. Bačić, Franjo, Ljubo Bavcon, Miroslav Đorđević, Božidar Kraus, Ljubiša Lazarević, Momir Lutovac, Nikola Srzentić i Aleksandar Stajić. *Komentar Krivičnog zakona SFRJ*. Beograd: Savremena administracija, 1978.
2. Bedi, Davor. "Koruptivna kaznena djela u javnom i privatnom sektoru u Republici Hrvatskoj s posebnim osvrtom na područje Primorsko-goranske županije i studije slučaja", *Policija i sigurnost* 24, br. 1 (2015), str. 65-82.
3. Ćirić, Jovan, Mario Reljanović, Nemanja Nenadić, Marko Jovanović, Dragan Dobrašinić i Danilo Pejović. *Korupcija – problemi i prevazilaženje problema*. Beograd: Udruženje javnih tužilaca i zamenika javnih tužilaca Srbije, 2010.
4. Datzler, Darko. "Korupcija – sistemska ili individualna slabost". *Kriminalističke teme* 5, br. 1-2 (2005), str. 249-261.
5. Delić, Nataša. *Nova rešenja u posebnom delu Krivičnog zakonika Srbije*. Beograd: Pravni fakultet, 2014.
6. Dinić, Slavica. "Novine u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije – krivično delo zloupotreba službenog položaja i krivično delo zloupotreba položaja odgovornog lica". *Pravo – teorija i praksa*, br. 01-03 (2014), str. 53-65. <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0352-3713/2014/0352-37131403053D.pdf> (stranica posjećena 22. 5. 2017).
7. Đorđević, Miroslav, i Đorđe Đorđević. *Krivično pravo*. Beograd: Projuris, 2005.
8. Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine. Informacija o stanju kriminaliteta i primjeni Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine u 2016. godini. Sarajevo: Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, 2017. https://ft-fbih.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet.jsessionid=e7b527bbaff8f9f04a32e47d2649488ce89ccf132a05c698ff358376ffb7def1.e34TbxyRbNiRb40Lc3uPcheLa3eKe0?p_id_doc=41617 (stranica posjećena 26. 12. 2017).
9. Ferhatović, Amila. "Zloupotreba položaja ili ovlaštenja u zakonodavstvu i praksi". *Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu* LIX, (2016), str. 9-34.
10. Filipović, Ljiljana. *Kvalitet optužnica i presuda u Bosni i Hercegovini kao faktor efikasnog procesuiranja krivičnih djela korupcije*. Sarajevo: Analitika, 2017. <http://www.analitika.ba/sites/default/files/publikacije/Osvrt%20Kvalitet%20optuznica%20i%20presuda%20FINAL.pdf> (stranica posjećena 30. 9. 2017).
11. Lakić, Slavo. *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383 Krivičnog zakona Federacije BiH*. Sarajevo: Federalno tužilaštvo, 2013.
12. Novoselac, Petar. "Zloupotreba položaja ili ovlasti kao gospodarsko kazneno djelo". *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 9, br. 1 (2002), str. 3-36. https://www.pravo.unizg.hr/hljcpp/2002._godina/vol._9_-_1__2002./novoselec (stranica posjećena 27. 5. 2017).

13. Ratković, Vesna, i Ana Nikolić. "Suzbijanje korupcije sa aspekta međunarodnog prava". <http://www.gov.me/files/1181209425.doc> (stranica posjećena 13. 9. 2017).
14. Sačić, Nermina. "Korupcija, sudstvo i mediji". *Kriminalističke teme* 3, br. 3–4 (2003), str. 361–375.
15. Stojanović, Zoran. *Komentar Krivičnog zakonika*. Beograd: Službeni glasnik, 2009.
16. Tomić, Zvonimir. *Krivično pravo*, II dio. Sarajevo: Pravni fakultet, 2007.
17. Ubiparipović, Suzana. Zloupotreba službenog položaja ili ovlašćenja. Anali poslovne ekonomije, broj 16, strana 32-39. <http://univerzitetpm.com/wp-content/uploads/2017/05/Ubiparipovc-S.-2017.-Zloupotreba-slu%C5%BEbenog-polo%C5%BEaja-ili-ovla%C5%A1cenja.-Anali-poslovne-ekonomije-br.-16-str.-32%E2%80%9339.pdf> (stranica posjećena 26.12.2017).
18. Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine. Godišnji izvještaj za 2014. godinu. Sarajevo: Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine, 30. 4. 2015. http://vstv.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=30135 (stranica posjećena 26. 5. 2017).
19. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. Godišnji izvještaj za 2016. godinu Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 28. 4. 2017. <https://vsts.pravosudje.ba/> (stranica posjećena 29. 5. 2017).
20. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. "Zaključci XIII konferencije predsjednika sudova i glavnih tužilaca u Bosni i Hercegovini", Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 24. 5. 2017. <https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/vijesti.jsp?id=68198> (stranica posjećena 26. 5. 2017).
21. Vučinić, Hilmo, i Redžib Begić. "Krivična djela korupcije – krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti". *Bilten sudske prakse Suda BiH*, br. 6 (2016), str. 15–41. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=38257 (stranica posjećena 9. 8. 2017).

Propisi

1. "Kazneni zakon". *Narodne novine Republike Hrvatske* 125/11, 144/12, **56/15 i 61/15**.
2. "Krivični zakon Republike Srpske". *Službeni glasnik Republike Srpske* 64/17.
3. "Krivični zakonik Republike Srbije". *Službeni glasnik Republike Srbije* 121/12, 104/13, 108/14 i 94/16.
4. "Zakon o suzbijanju korupcije i organiziranog kriminala u FBiH". *Službene novine FBiH* 59/14.
5. "Zakon o suzbijanju korupcije, organizovanog i teških oblika privrednog kriminala". *Službeni glasnik Republike Srpske* 39/16.

Sudska praksa

1. Kantonalni sud u Sarajevu. Presuda br. 09 0 K 013953 11 K, 18. 7. 2012.
2. Kantonalni sud u Sarajevu. Presuda br. 65 0 K 229954 12 K, 14. 6. 2013.
3. Općinski sud u Sarajevu. Presuda br. 65 0 K 172454 11 K, 22. 4. 2013.
4. Sud BiH. Presuda br. S 1 2 K 015827 14 K, 16. 12. 2014.

5. Sud BiH. Presuda br. S1 2 K 00270211 Kž, 16. 11. 2011.
6. Sud BiH. Presuda br. S1 2K 002702 10 K, 25. 1. 2011.
7. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 09 0 K 006560 15 Kž 2, 17. 9. 2015.
8. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 03 0 K 004928 12 Kž, 7. 11. 2013.
9. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 08 0 K 001693 13 Kž, 21. 11. 2013.
10. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 070-0-Kž-06-000225, 14. 9. 2006.
11. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 06 0 K 004496 16 Kž 2, 8. 6. 2016.
12. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 070 K 005748 12 Kž, 12. 7. 2012.
13. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 070-0-Kž-000564, 15. 1. 2009.
14. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 09 0 K 013953 13 Kž, 5. 6. 2013.
15. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 09 0 K 001552 12 Kž, 26. 2. 2014.
16. Vrhovni sud FBiH. Presuda br. 080 K 000148 Kž, 24. 2. 2012.
17. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 07 0 K 005678 12 Kž, 16. 4. 2014.
18. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 09 0 K 000511 10 Kž, 4. 12. 2013.
19. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 04 0 K 001280 12 Kž, 17. 10. 2013.
20. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 68 0 K 013017 14 Kž, 17. 7. 2014.
21. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. KT 438/05, 22. 8. 2006.
22. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 09 0 K 000511 10 Kž, 4. 12. 2013.
23. Vrhovni sud FBiH. Rješenje br. 09 0 K 004723 14 Kž 2, 26. 11. 2015.
24. Vrhovni sud Republike Hrvatske. Presuda br. I Kž-603/09-5, 24. 11. 2010.

O autorici

Sabina Sarajlija rođena je 21. 11. 1978. u Brčkom. Diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 2002. godine, a pravosudni ispit položila 2004. godine. Magistrirala je 2009. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, Katedra za krivično pravo. Radila je kao pripravnica u Tužilaštvu Brčko distrikta BiH, te u advokatskoj kancelariji. Kao stručna saradnica u Tužilaštvu BiH radila je na predmetima ratnih zločina. Odlukom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH, za tužiteljicu Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo imenovana je 2008. godine. Prvobitno je radila na predmetima općeg kriminaliteta, a od 2009. godine na predmetima privrednog kriminala i korupcije. Učestvovala je u radnim grupama i projektima iz oblasti unapređenja rada pravosuđa, kao i na stručnim usavršavanjima u zemlji i inostranstvu. Autorica je više stručnih i naučnih članaka i edukator Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije BiH. Član je Udruženja tužilaca FBiH i Udruženja tužilaca BiH od 2009. godine.

ANALITIKA – Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na sveukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

www.analitika.ba
